

Strategiska framtidsfrågor för mångspråkig litteraturförsörjning

Seminarium i Stockholm, Serafen, den 15 januari 2009

Deltagare: Se bilaga

Maria Törnfeldt, ordförande i Sveriges Länsbibliotekarier, hälsade alla varmt välkomna..

Att så många har kommit tyder på ett stort intresse och att man ser att det finns utrymme för förbättringar. Det är viktigt att seminariets deltagare representerar olika nivåer med olika huvudmän och olika uppdrag. Dock har vi alla den enskilde läsaren och lånaren gemensamt. Maria betonade att gemensamt tänker vi bättre och kan då kan vi också göra bättre.

De olika perspektiven presenterades sedan. Började gjorde

Marie-Louise Riton och Karin Engström från Uppsala stadsbibliotek

Uppsala är en stad i förändring och förvandling. 1/5 av invånarna har utländsk bakgrund. Man har en uppdrags- och produktionsorganisation, vilket gör uppdrag och organisation tydliga.

Litteraturen ska spegla människornas behov. Efter en kartläggning om språk, utlån, bestånd mm kom man fram till att man inte klarar sina uppdrag. Det finns en obalans mellan mediebestånden. De ska nu se över prioriteringarna, göra omprioriteringar. Handlingsplaner, med rätt medier på rätt plats, ska göras för varje enhet.

Problem Uppsala identifierat, där man behöver stöd

- Inköpen har försvårats, bland annat för att Btj tagit ”ett steg bakåt”.
- Stöd i inköpsfrågor på konsultbasis behövs
- Kompetensutveckling
- Webb på flera språk
- Interaktiva tjänster
- Mer användarmedverkan
- Återkoppling

Karin Engström, som har ansvar inköpen av mångspråkig litteratur, beskriver sig som en vanlig bibliotekarie med helt vanlig språkkunskaper – alltså inga så kallade invandrarpråk. I Uppsala finns människor från 111 länder som talar 45 olika språk – bara de spansktalande kommer från 14 olika länder.

Dessa lånare är en tyst grupp som är svår att fånga upp.

I Uppsala har man nu bestämt att satsa på ett basbestånd. Jag klipper in från det material som skickades ut innan seminariet:

Uppsala stadsbibliotek har under 2008 arbetat med att bygga upp ett litet basbestånd på varje biblioteksenhet i systemet för att bättre tillgodose befolkningen i närområdet och få en likvärdighet över hela kommunen.

Språkkurser: Svenska och engelska (2 sv + 2 eng)
Ordbok svenska (Natur och kultur)
Ordböcker på de 3 största språken i närområdet Lexin
Grammatik, svenska
Körkortsboken. Svenska. På lätt svenska. Engelska.+ de tre största språken
Dataprogram Körkortsteori Dataprogram: Lastbil, Buss
Lättlästa böcker + Lättlästa med totalt 20st
Vuxenböcker de tre största språken ca:10 st/språk
Totalkostnad per enhet ca 20-25 tkr

Karin berömde IB:s webbplats och berättar att de ständigt informerar SFI-lärarna att den finns och hur den kan användas. Målet är att få fler aktiva låntagare som ställer krav på vad som ska köpas in. Uppsala har fördelen att ha nära till Stockholm, där det finns bokhandlare. Karin undrar över de inköpskanaler som finns på IB:s sida, där hon saknar en del (Svar från Larry att de gärna tar emot tips på bra bokhandlare, som de kan lägga in)

Karin vill ha

- Mer stöd genom IB och av Btj för inköp
- Det behövs nätverk, bollplank, där kompetens kan växa
- Det behövs personal med språkkompetens på biblioteken

Till slut visade Karin sin finns t-tröja med texten ”låna äger”, en av texterna man fick in från allmänheten under Library Loverskampanjen

Larry Lempert, IB, fortsatte

De 32 anställda på Internationella biblioteket talar 27 olika språk. IB finansieras med 50% från Stockholms stad, 25% av landstinget och 25% av staten.

IB:s uppdrag är att täcka det mångspråkiga behovet. Larry tycker att uppdragen ibland är knepiga, till exempel uttrycket ”ansvarsspråk”.

Man ska prioritera barnens möjlighet att få läsa på sitt modersmål, anser Larry. Till exempel har Stockholms stadsbibliotek avsatt 1,5 miljoner för ett grundbestånd barnböcker på varje enhet. Kommunerna bör köpa in den litteratur som erbjuds på de språk som det finns lite av, exempelvis somaliska. Inköpsstödet till kommunerna är bra att använda.

Kunskapen om att köpa är den stora svårigheten. Biblioteken måste bort från kollektiva lösningar och se varje lånare som individer. Det är OK med depositioner, men enstaka lån ger hög kvalitet. Det medför att IB vill jobba för en ännu bättre webbplats.

Anna Gustafsson Chen visade webbplatsen helt kort. Om inköpsställen som inte finns på sidan (se ovan): tipsa IB. Anna visade sökmöjligheter, mallar till skyltar, Fråga biblioteket med mera, allt på flera språk

Katinka Borg, Länsbibliotek Jönköping

Jönköpings län består av 13 kommuner som har 125 000 – 6 500 invånare. 15% har utländsk bakgrund. På 70-talet fanns det en konsulent för mångspråkig litteratur, som köpte in och samlade. Samarbetet med Jönköpings kommun var tätt. Senare övergick denna konsulent till att arbeta bara på det kommunala planet. Det som var uppbyggt uppskattades av biblioteken och har varit svårt att röra, förändra.

2003 publicerades rapporten "Var femte låntagare : medieförsörjning på andra språk än svenska i Östergötlands och Jönköpings län" som gjordes av Christina Ekbom.

Den finns att ladda ner från Jönköpings webbplats <http://www.f.lanbib.se/mangkultur.html>

Katinka är stolt idag att rapporten gjordes och att man jobbat efter den. Hon anser att länsbiblioteken bör satsa mer på metod- och kompetensutveckling, i stället för att i stå stor utsträckning köpa in för deposition och cirkulation - det är lätt att plocka fram siffror, svårare att ändra på attityder. Det är också viktigt att se individernas behov i medieförsörjningen och att fundera över förhållandet mellan kvantitet och kvalitet.

Vissa depositioner behövs, kopplade till reella behov. Länsbibliotek Jönköping har, som jämförelse, minskat de deponerade böckerna från 10.600 böcker 2001 till 3.500 2008. Under 2007-2008 gjorde man en mångkulturturné, med förberedda frågor, där man träffade bibliotekschefen samt den som var ansvarig för verksamheten. Det visar sig att det är mycket olika i kommunerna, där de på vissa ställen är självständiga och där länsbibliotekets stöd blir just kompletterande. Dock samkas plan för verksamheten, ingen har viss summa avsatt och användandet av de webbresurser som finns är mycket liten. Då man har samköpsavtal (kommunerna betalar en viss summa till medieinköp) verkar det som om vissa "köpt sig fria"

Kvalité kräver planer och uppföljning. Det kräver också kommunikation och dialog med värdbiblioteken och kommunbiblioteken. Kompetensutveckling i samarbete med och mellan läns- och regionbiblioteken är central.

Cay Corneliusson, Kulturrådet

Cay, som bland annat ansvarar för inköpsstödet, uppmanar till att använda det till ett grundbestånd av litteratur. Därtill finns läsfrämjandebidraget, alla tiders klassiker – områden som har ett barnperspektiv och som används och kan användas för den mångspråkiga litteraturen.

I den förstudie till den kommande fjärrlåneutredningen, som Anette Johansson gjort på uppdrag av KB, finns ett tydligt användarperspektiv. Förstudien utgår från att medborgarna vill kunna agera självständigt i informationssökningsprocessen. Förstudien ligger till grund för fjärrlåneutredningen, som antas börja under mars.

Cay ser två perspektiv

- Logistikperspektivet, där en nationell samkatalog och digital distribution av material som finns är två delar. Hon har tagit kontakt med UR, för att de ska tillgängliggöra de sagor från alla världsdelar som de har. Hon lyfter också fram TPB:s material
- Innehållsperspektivet, där hon ser litteraturstödet som viktigt. Det är ett titelstöd i efterhand. Man har försökt vidga området, men är hänvisade till de ansökningar som kommer in från förlagen

Cay har lagt med en lista över de titlar på invandrarspråk som fått litteraturstöd (i underlaget inför seminariet). Det är sammanlagt 28 vuxentitlar och 42 barntitlar som skickats ut i ett ex till samtliga kommuner via distributionsstödet.

Cay uppmanar till att försöka skriva ett kontrakt med Migrationsverket om försvunna böcker. 2006 gjordes en förfrågan, men Migrationsverket säger nej och hänvisar till den lokala nivån.

Joakim Meyer och Damir Savatovic, BTJ

Joakim, som jobbat på Btj sedan 2001, är nu affärschef för böcker. Med sig har han Damir, som är den som har kundkontakt, jobbar på ”mikronivå”

2009 har Btj 12 språk i sitt grundutbud, en ökning med två jämfört med de sista åren. Spanska räknas in, men inte de övriga s.k skolspråken. Till detta kommer emellanåt övriga språk vid enstaka tillfällen. Målet är 1115 titlar för året.

21% av titlarna är barnlitteratur och antalet på olika språk varierar mellan åren. Man utvärderar området kontinuerligt, utifrån både titlar och språk, där bibliotekens önskemål och inköpsmönster är centrala. Mångspråkigheten är ett prioriterat område enligt Joakim, även om försäljningen är en bråkdel av den totala.

De språk man erbjuder flest titlar är finska, spanska, arabiska, ryska och persiska. Man säljer mest arabiska, finska, spanska och ryska. Det kommer nog en utökning av erbjudandena, men det kräver att biblioteken köper.

Om man utökar antalet titlar kan det bli fler som har endast redaktionell information. Fler recensioner kostar, och det kräver att vi köper.

Eftersom aktualiteten i böcker är intressant, kan det vara knepigt med baspaket, exempelvis klassiker för barn. Möjligtvis är det enklare med yngre barn, men för ungdomar måste det vara mer aktuellt.

Btj skulle gärna ingå i en referensgrupp, alternativt bilda en egen, för att få respons.

Maria Törnfeldt sammanfattar förmiddagen med några ord

- Traditionen är tydlig
- Det är brist på samarbeten, nätverk
- Attityderna hos personalen viktig
- Brist på kompetens, språk, metoder
- Det finns underliggande strukturer, som ekonomi, brist på avtal
- Katalogen är central – vi har inte kunskaper att lägga in poster som är bra
- Vi behöver rekrytera personal med olika språkkompetenser

Till det kom från gruppen

- Vi bör samarbeta med de andra nordiska länderna, då det är samma problem överallt (där meddelade Larry att han precis fått påstötning från norska kollegor att de ska återuppta samarbete., exempelvis om inköp och samkatalogisering)

LUNCH

Sedan vidtog grupparbeten. Frågorna presenterades vartefter.

Ambitionen är att lista varje svar / idé en gång, även om flera grupper angett den – därför kanske ni tycker att något fattas av det ni sade

Den första var

Vilka styrkor finns i den mångspråkiga litteraturförsörjningen idag? Vad fungerar väl?

Grupp 1 – IB och TPB

- Det finns en politisk medvetenhet och vilja
- Det finns tekniska möjligheter

- Det finns strukturer, ex vis medieförsörjningsplaner
- Det finns fungerande transportsystem
- Det finns litteraturkännedom
- Det finns ett antal leverantörer

Grupp 2 – 4 värdbibliotek - lade till

- Det finns kompetens hos personal
- Det finns samlingar
- Vi samverkan med SFI och liknande
- Vi är lyhörda och tar emot inköpstips
- Vi har Internet med bland annat IB:s webbplats
- Biblioteksvärlden
- Biblioteket är en neutral plats och en mötesplats
- Biblioteken har gott renommé
- Biblioteken har många besökare
- Bibliotek kan se varandras bestånd
- Bra statistik
- Biblioteken har ett bra bemötande - ?
- Inköpskanaler
- Kontakt med IB
- Flexibla kommunbibliotek
- Invandrarföreningar

Grupp 5 – 7 länsbibliotek, KUR, Btj

- Ett antal språk
- Det finns kännedom om biblioteken
- Översättarstöd
- Fjärrlånen
- Det finns pengar till verksamhet
- Den regionala nivåns medvetenhet om frågan
- Infrastrukturen
- Kulturrådets litteraturstöd
- Planer upprättas och används
- Detta samtal
- Folkbiblioteken är nöjda
- Ökad medvetenhet om problematiken
- Library Press Display
- Digitala media
- Nätverk
- Biblioteken har fler besökare med utländsk bakgrund

Frågeställning två

Hur skulle du vilja att det fungerade? Konkreta exempel? Vad skulle effekterna bli? Hur ser det ut om 2-4 år om du får önska?

Grupp 5 – 7 Länsbibliotek + Btj, KUR,

- Koppla IB:s katalog till nationell katalog
- Kartlägg språkkompetens bland personalen

- Våga omprioritera med hjälp av siffror
- Sprid IB:s kompetens
- ”Våga” ringa IB
- Samverka mer mellan kommunerna
- Anpassa bestånden
- Se besökarna som individer
- Jämställ medierna
- Få mer bredd och djup i urvalen
- Köp mer digitala medier
- Information på fler språk
- Katalog med reservationsfunktion modell IB
- Mångspråkig personal
- Bättre statistik
- Öka kommunikationen låntagare och personal
- Fred på jorden
- Alla nivåer måste ta sitt ansvar
- Länsbiblioteken kompletterar kommunernas bestånd
- Klara avtal om digitala medier, som underlättar användning

Grupp 2 - 4 värdbibliotek

- Fler språk till IB
- Centralt avtal med Migrationsverket
- Snabb katalogisering
- Bättre inköpsstöd
- Större flexibilitet mellan biblioteken – byta böcker
- Ta bort administrativa hinder för att kunna köpa på webben
- Utbildningarna måste utbilda mer
- En nationell strategi för litteraturförsörjningen
- Mer resurser

Grupp 1 – IB och TPB

- Nationell samkatalog
- Bättre utbildning
- Mer resurser på primär kommunal nivå
- Bygg ut IB:s webb för ökad rådgivning
- Bättre transportsystem
- Nordiska och internationella nätverk

Frågeställning 3

Vad skulle kunna realiseras redan nu? Vilka positiva vägval står vi gemensamt inför? Vad kan just din organisation bidra med i ett utvecklingsarbete?

Grupp 2 - 5 värdbibliotek

- Rekrytering av personal
- En bibliotekssamordnare på Migrationsverket
- Mer resurser till IB
- Bättre bestånd av barnlitteratur, basbestånd hos kommunerna
- Omprioritera på alla nivåer, lokalt, regionalt och nationellt

- Se över våra medieplaner
- Nordiskt samarbete

Grupp 5 – 7 länsbibliotek, Btj, KUR

- Kompetensutveckling i stället för medieförsörjning hos länsbiblioteken
- Marknadsföringsprojekt
- Nationell webb
- Inköpskanaler
- 2010 har vi en gemensam katalog
- Vi har också nätverk för kompetens, inköp och språk
- Vi har en licens för Library press Display via länsbiblioteket
- Vi har gjort en nationell kartläggning över behoven
- Bilda en aktionsgrupp med mandat, med representanter från alla nivåer
- Kartlägga och följa upp – föreslå ett gemensamt sätt
- Satsa allt söka pengar

Grupp 1 – IB och TPB

- Vi kan driva ett gemensamt arbete för en nationell katalog
- Biblioteken måste kunna definiera sina behov
- Rådgivning
- Studiedagar
- Samverkan i nätverk
- Importera poster och information mellan TPB, IB och UR

Frågeställning 4

Vad skulle du vilja hända redan i morgon för att vi ska komma vidare? Vilka andra viktiga steg behöver vi ta för att åstadkomma den önskade utvecklingen? Vad vore ett tecken på att vi är på rätt väg? Vad ser du som möjliga mätpunkter inom ett år som visar att utvecklingen går åt rätt håll?

Grupp 5 – 7 länsbibliotek, Btj och KUR

- Öka samverkan med övriga aktörer
- Använd inköpsstödet till inköp av barnlitteratur
- Kommunicera med bibliotekscheferna
- Kartlägg så att det går att jämföra
- Identifiera språkgrupper på djupet, kopplat till bestånd
- Fråga biblioteket för personal
- Gemensam katalog
- Kartläggning
- Kompetensutveckling måste komma igång
- Nätverk på nationell, strategisk nivå

Grupp 2 - 4 värdbibliotek

- Samfinansiera samverkan med Migrationsverket
- Skapa nätverk
- Exponera litteraturen bättre
- Använd IB:s webbplats
- Påbörja en attitydförändring

- Samarbete i nätverk vid inköp
- Samsökningsfunktioner
- Har IB tillräckligt med pengar för att stötta?
- Skapa nätverk
- Nationell konferens för att medvetandegöra och belysa, bland annat för politiker
- Utbildning av nuvarande och kommande personal
- Länsbiblioteken samordnar

Grupp 1 – IB och TPB

- Språkinventering vid biblioteken
- Släpp posterna fria
- Bättre statistik kring lånen
- Politiskt beslut om nationell samkatalog

Efter all redovisning, enades vi om att gå vidare med

- Aktionsgrupp
- Nätverk på strategisk nivå
- Nationell konferens inom ett år
- Ansöka medel till kartläggning (SLB + länsbibl)

En arbetsgrupp för en nationell konferens bildades av Maria Törnfeldt SLB, Larry Lempert IB, Karin Engström Uppsala stadsbibliotek, Leif Mårtensson, Umeå stadsbibliotek och Margaretha Eriksson SLB (samt, i efterhand, en deltagare från Norrköpings stadsbibliotek)

En inventering av språkkunskaper vid folkbiblioteken inleds inom en månad. Larry Lempert formulerar en fråga, så att vi alla frågar samma sak.

Frågan om en gemensam katalog tas med till Sverigebibliotekets nästa möte

Attitydförändring måste startas inom tre månader. Peter Åström från Linköping informerade om föreläsningar som pågår i Östergötland.

Antecknade gjorde
Anneli Reinhammar
Sveriges Länsbibliotekarier